

Kırsal Kalkınma Yatırımlarını Destekleme Programı'ndan yararlanan işletmelerin program hakkındaki görüşlerinin incelenmesi: Batı Akdeniz Bölgesi örneği

Study of the views of the enterprises having benefited from Rural Development Investments Support Program in Western Mediterranean Region

Yavuz TAŞCIOĞLU, Cengiz SAYIN

Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, Antalya

Sorumlu yazar (Corresponding author): Y. Taşcıoğlu, e-posta (e-mail): ytascioglu@akdeniz.edu.tr

MAKALE BİLGİSİ

Alınış tarihi 21 Mart 2016
Düzeltilme tarihi 09 Aralık 2016
Kabul tarihi 27 Şubat 2017

Anahtar Kelimeler:

Kırsal kalkınma
Destekleme programı
Batı Akdeniz Bölgesi

ÖZ

Sanayileşme ile birlikte dünyada ekonomi alanında büyük değişiklikler yaşanmıştır. Kentsel alanlar, ekonomik olarak kalkınmanın odak noktaları olduğu kabul edilmiş, kentsel alana verilen önem artmış, kırsal alan göz ardı edilmiş ve sonuç olarak kır-kent arasındaki ekonomik dengesizlikler artmıştır. Ancak birçok ülkede son yıllarda kentsel ve kırsal alanların bir bütün olduğu toplumsal kalkınma için kır ile kent arasında ayrımın yapılamayacağı düşüncesi kabul görmeye başlamıştır. Bunun sonucu olarak kırsal kalkınmaya yönelik çalışmalara ağırlık verilmeye başlanmıştır. Türkiye’de ise kırsal kalkınma çalışmaları cumhuriyetin ilk yıllarında başlamış altyapı ve diğer devlet hizmetlerinin etkin bir şekilde sürdürülebilmesi amacıyla çeşitli projeler ve programlar geliştirilmiştir. Bunlardan birisi de 2006 yılında yürürlüğe giren Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı (KKYDP)’dir. Program kapsamında Batı Akdeniz Bölgesi’nde (Antalya, Burdur ve Isparta) 2006-2011 yılları arasında 96 adet işletme destekten yararlanmıştır. İşletmelerin amacı; bölgede üretilen ürünlerin değerlendirilmesinde yaşanan noksanlıkların giderilmesi ile bölgenin ihtiyacının karşılanmasıdır. Bu çalışmada, Türkiye genelinde uygulanan KKYDP kapsamında Batı Akdeniz Bölgesi’nde programdan yararlanan işletmelerin; program için hazırladıkları projelerin faaliyet alanları, projelerini belirlemede etkili olan nedenler, ulaşmak istedikleri hedefler, program ile ilgili düşünceleri, sorunları ve programın geliştirilmesine yönelik yapılması gerekenlerin araştırılması amaçlanmıştır.

ARTICLE INFO

Received 21 March 2016
Received in revised form 09 December 2016
Accepted 27 February 2017

Keywords:

Rural development
Support program
Western Mediterranean Region

ABSTRACT

The industrialization has led to remarkable changes in world economy. The urban areas have been regarded as the focal points of the economic development and more importance have been attached to these areas while the rural areas have taken backseat. All these have caused the economic imbalances between rural and urban areas to increase. However, the idea that the rural and urban areas form a whole and no distinction is to be made between two have gained acceptance in many countries. Thus, this has shifted the direction of the investments to the rural areas. In Turkey, rural development activities initiated in early years of the republic and several projects, strategies and programs have been developed. Rural Development Investments Support Program (RDISP) that was put into practice in 2006 is one of these activities. Within the scope of the program, 96 enterprises in Western Mediterranean Region (Antalya, Burdur and Isparta) were entitled to receive government funds from between the years 2006 and 2011. The enterprises demand that the deficiencies and challenges in making use of the products grown in the region should be removed and the needs of the region should be met. This study has the objective of analyzing the projects that the enterprises in Western Mediterranean Region that have benefited from this program developed within RDISP, the business segments of these enterprises, the underlying reasons for developing such projects, the objectives they would like to attain, their viewpoints regarding the project, the challenges as well as what to be done to enhance the program.

1. Giriş

Harris (1992), kalkınmayı ekonominin büyümesi, yapısının değişmesi ve gelir dağılımının düzeltilmesi ile siyasal ve kültürel alanda iyileştirmeler yapılması olarak tanımlamaktadır. Genel olarak kalkınma sadece ekonomik anlamda bireylerin gelirlerinin artması olmayıp aynı zamanda da sosyal ve kültürel açıdan gelişmeler olarak ele alınmaktadır. Kalkınmanın dengeli olabilmesi için nüfus dinamikleri, doğal kaynaklar, ekonomik faaliyetler, teknolojik gelişmeler ile sosyal ve kültürel yapılar

arasındaki uyumun sağlanması, planlamanın ve politika geliştirme süreçlerinin iyi analiz edilmesi toplumun eğitim, sağlık ve insan gücü yönünden niteliklerinin iyileştirilmesi, yaşam standardının yükseltilmesi, bölgeler ve yerleşim yerleri arasındaki farklılıkların giderilmesi en önemli amaçlardan birisi olmalıdır (Saltan 2006).

Sanayileşme ile birlikte dünyada kentsel alanların, kalkınmanın ve gelişmenin temel odak noktaları olduğu kabul edilmiş ve bu nedenle kalkınma girişimleri, kırsal alanların aleyhine kentsel alanların ise lehine olmuştur (Van den Bor ve ark. 1997). Ancak son yıllarda toplumsal kalkınma için kentsel ve kırsal alan arasında ayırımın yapılamayacağına ortaya konulması ile bu düşünce günümüzde değişmeye başlamıştır (Taşcıoğlu ve ark. 2008). Dünyada değişen yapı ile birlikte ülkeler kırsal alanda yaşayan toplumlarını ekonomik, sosyal, toplumsal ve kültürel olanaklarını geliştirme olarak adlandırdığı kırsal kalkınma politikaları ile bölgesel politikalar sürdürülebilir kalkınmayla birleştirmiştir (DPT 2000).

Kırsal kalkınma faaliyetleri ve gelişim süreçleri ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir. ABD’de kırsal kalkınma faaliyeti "Tennessee Valley Authority (TVA)" isimli kurumsal yapılanma ile gerçekleştirilirken AB’de ise teşvik programları ile sürdürülmektedir (Gülçubuk 1997; Taşcıoğlu ve Sayın 2009). AB tarafından üye ülkelere verilen bu teşvik programları, kırsal alanlarda ekonomik faaliyetleri çeşitlendirmeye, bütünleşmeye, yenilikçi ve katılımcı bir bölgesel kalkınma stratejilerinin uygulanmasına yöneliktir (Taşcıoğlu ve Sayın 2010).

Türkiye’de ise kırsal kalkınma faaliyetleri cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren başlamış, yeni ekonomik yapılanmayı gerçekleştirmek için çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Planlı dönemle birlikte kırsal alana ve kalkınmasına yönelik yaklaşımlar önceki dönemlerden genel olarak farklı olmuş sanayileşme, tarımda modernleşme ve kentleşme bir bütün olarak ele alınmış, köy kalkınmasının ulusal kalkınmanın bir parçası olduğu ve birlikte ele alınması gerektiği vurgulanmıştır (Çağlar 1986). Ayrıca, bu dönemde kırsal kalkınma projeleri uygulamaya konulmuş, bu projelerde geri kalmış yörelerin ekonomik faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi ve kırsal alanda yaşayanların gelirinin artırılması yoluyla yaşam kalitesinin yükseltilmesi amaçlanmıştır.

Türkiye’de son yıllarda AB’ne uyum çalışmalarının hızlanması ile yeniden yapılanma ve reform hareketi başlamıştır. Bu kapsamda Tarım Reformu Uygulama Projesi (ARİP) hazırlanmıştır (Suiçmez 2003). ARİP kapsamında tarım sektöründe destekleme odaklı düzenlemeler yanında kalkınma planları çerçevesinde kırsal alana yönelik çalışmalara da ağırlık verilmesi amaçlanmıştır. Türkiye’de kırsal kalkınmaya yönelik genel ve bölgesel faaliyetler yanında kalkınma odaklı çeşitli programlar da yürütülmektedir. Bunlardan biriside Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi (UKKS)’nde belirtilen esaslara göre oluşturulan "Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı (KKYDP)"dir (RG 2006). Program ile doğal kaynakları korumak suretiyle, kırsal alanda gelir düzeyinin yükseltilmesi, altyapının iyileştirilmesi, tarımsal üretim ve tarım-sanayi entegrasyonunun sağlanması, gıda güvenliğinin güçlendirilmesi, alternatif gelir kaynaklarının yaratılması, yürütülmekte olan kırsal kalkınma çalışmalarının etkinliklerinin artırılması, temel kamu hizmetlerinin düzeyinin yükseltilmesi ve kırsal toplumda belirli bir kapasitenin yaratılması amaçlanmıştır (RG 2006).

Bu çalışmanın temel amacı; Batı Akdeniz Bölgesi’nde KKYDP’den yararlanan işletmelerin yapısal özelliklerinin ve program hakkındaki düşüncelerinin ortaya konulmasıdır. Ayrıca çalışmada, işletmelerin program için hazırladıkları projelerin faaliyet alanları, proje konularını belirlemede etkili olan nedenler, proje ile ulaşmak istedikleri hedefler, program ile ilgili düşünceleri, sorunları ve programın işletmeler için daha verimli olması için yapılması gerekenler belirlenmeye çalışılmıştır.

2. Materyal ve Yöntem

Araştırma, literatüre dayalı ikinci verilerle desteklenen ancak büyük ölçüde Batı Akdeniz Bölgesi’nde KKYDP’den yararlanan işletmelerle yüz yüze görüşmeye dayalı anket yoluyla elde edilen orijinal verilerle gerçekleştirilmiştir.

Çalışma, Akdeniz Bölgesi’nin batısında bulunan Antalya, Burdur ve Isparta illerini kapsayan İstatistik Bölge Birimleri Sınıflandırması (IBBS) Düzey 2’de TR61 olarak adlandırılan bölgede yapılmıştır. Bölge, tarım ve turizm sektörleri başta olmak üzere önemli sektörlerin faaliyetinin yapıldığı bir yerdir. Batı Akdeniz Bölgesi İstatistik Bölge Birimleri Sınıflandırmasına (26 bölge) göre yıllık nüfus artış hızı (% 24.93) ile 1. ve net göç hızı (% 10.58) ile 2. sıradadır. Bölgenin işgücüne katılma oranı % 56.9 (2.), istihdam oranı % 52.2 (3.), bitkisel üretim değeri 9.3 milyar TL (1.) ile Türkiye’nin önemli bölgelerinden birisidir (TÜİK 2015). İstihdam edilenlerin (15 yaş ve üstü) % 33.9’u tarım, % 27.5’i ticaret, % 24.7’si hizmetler, % 13.9’u ise sanayide çalışmaktadır (DPT 2007).

Çalışmada, Batı Akdeniz Bölgesi’nde Kırsal Kalkınma Yatırımları Destekleme Programı’ndan yararlanan işletmeleri kapsayan "alan araştırması" gerçekleştirilmiştir. Söz konusu işletmelere ait bilgiler İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüklerinin Kırsal Kalkınma ve Örgütlenme Şubelerinden elde edilmiştir. Söz konusu bölgede destekleme programından yararlanan toplam 96 adet işletmenin tamamı ile yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiştir.

Çalışmada, programdan yararlanan işletmelerin sosyo-ekonomik, demografik profilinin belirlenmesi, işletmelerin programdan yararlanma sürecindeki olası sorunları ile beklentilerinin saptanması kapsamında basit tanımlayıcı istatistikler kullanılmıştır. İşletmecilerden programın genel işleyişine yönelik sorular, önem derecesine göre sıralandırması istenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre ilk tercih edilen kriter 3, ikinci tercih edilen kriter 2 ve üçüncü tercih edilen kriter ise 1 ile çarpılmış elde edilen veriler kriterlere göre toplanarak mevcut seçeneğin toplam puanı oluşturulmuştur. Yapılan bu değerlendirme sonucunda yukarıda belirtilen program ile ilgili işletmecilerin görüşleri önem derecesine göre sıralanmıştır (Taşcıoğlu 2011).

3. Bulgular ve Tartışma

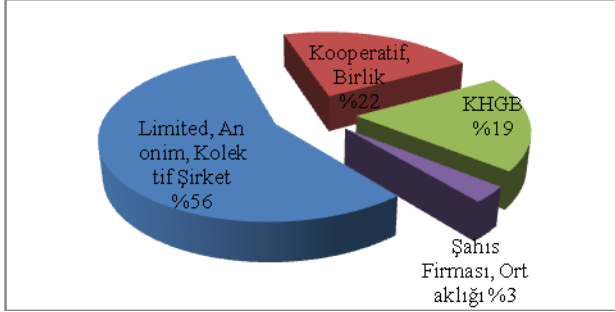
3.1. Alan Araştırması Bulguları

3.1.1. İşletmeler Hakkında Genel Bilgiler

Batı Akdeniz Bölgesi’nde Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı (GTHB) tarafından yürütülen programdan en fazla Antalya ilindeki işletmeler yararlanmıştır. Bölge kendi içinde iklim şartları ve toprak verimliliği bakımından farklı yapıdadır. Antalya ilinde Akdeniz iklimi, Burdur ve Isparta illerinde ise Akdeniz ve karasal iklim kuşağının ortak özellikleri görülmektedir. Bu durum hem tarım sektörünü hem de tarıma dayalı sanayiye etkilemektedir. Ayrıca Antalya ilindeki girişimciler, tarım teşkilatları ile daha sıkı ilişkiler içinde olmasından dolayı bu tür destekler hakkında daha fazla bilgiye sahiptir. Bununla birlikte Burdur ve Isparta illeri ise yapılan yatırımların özelliği itibarıyla farklılık göstermekte, bu durum programdan yararlanmak isteyen işletmelere de yansımaktadır.

Bölgede destekten yararlanan işletmeler hukuki yapılarına göre sınıflandırıldığında en fazla yatırımın şirketler tarafından yapıldığı görülmüştür. Bölgede şirketler, toplam ekonomik

yatırımın yarısından fazlasını (% 56) kullanmıştır. Şirketlerden sonra ise programda en fazla yatırımı; kalkınma ve sulama kooperatifleri ile birlikler (% 22) ve kaymakamlıklar bünyesinde faaliyet gösteren Köye Hizmet Götürme Birlikleri (KHGB) (% 19) yapmıştır. Şahıs veya ikili ortaklıklar ise programdan en az yararlanan işletme(% 3) tipidir (Şekil 1).

Şekil 1. İşletmelerin hukuki yapısı.

Figure 1. Legal structure of enterprises.

3.1.2. İşletmelerin Proje Bilgileri

■ Programa başvuru yapılan projenin faaliyet alanı; program kapsamında bölgedeki işletmeler önemli oranda işleme, paketlenme ve depolamaya (% 61.5) yönelik hibe desteğinden yararlanmıştır (Çizelge 1). Bölgenin gerek iklim gerekse toprak verimliliğinin Türkiye'nin diğer bölgelerine göre meyve ve sebze üretimine daha uygun olmasından dolayı bölgede tarımsal üretim yoğun olarak yapılmaktadır. Tarımsal üretimin yoğun olarak yapılması sonrası hizmetlerinde bölge içinden karşılanması gerekmektedir. Bu kapsamda program, bölgedeki işletmelere fırsat olmuş, üretilen ürünlerin işleme, paketlenme, ambalajlama ihtiyacı belirli ölçülerde karşılanmıştır. Ayrıca bölgede üretilen tarımsal ürünlerin saklanmasına yönelik depolama ihtiyacı destekleme programı ile sağlanmıştır. Bu bakımdan destekleme programının bölgenin kırsal alanına faydası olduğu gözlemlenmiştir.

Çizelge 1. KKYDP'den yararlanan işletmelerin faaliyet alanlarının illere göre dağılımı.

Table 1. Distribution of the enterprises activities benefiting from the Rural Development Investments Support Program.

Faaliyet Alanı	Antalya		Burdur		Isparta		Toplam	
	Miktar	Pay (%)	Miktar	Pay (%)	Miktar	Pay (%)	Miktar	Pay (%)
İşleme, paketlenme, depolama	31	66.0	12	46.2	16	69.6	59	61.5
Damla sulama	9	19.1	11	42.3	4	17.4	24	25.0
Kapasite artırma	7	14.9	-	-	3	13.0	10	10.4
Kanalizasyon, yol	-	-	3	11.5	-	-	3	3.1
Toplam	47	100.0	26	100.0	23	100.0	96	100.0

■ İşletmelerin proje konularını belirlemede etkili olan nedenler; program kapsamında hibe desteğinden yararlanan işletmelerin yöneticisi/başkanı/sahibine göre proje konularını seçmelerinde ilk tercih, kurulacak işletmenin bölgenin ihtiyacı olan bir kuruluş olmasıdır. Bu durum işletmecilerin % 87.5'i tarafından kabul görmüştür. Bununla birlikte destekten yararlanan kişilere göre, verilen hibe desteği ile kırsal alana hizmet götürme isteği en çok tercih edilen ikinci neden olurken

iyi gelir getireceğini düşündükleri için işletmeyi kurmaları üçüncü tercih olarak seçilmiştir (Şekil 2).

■ İşletmelerin proje ile ilgili hedefleri; işletmelerin program kapsamında ulaşmak istedikleri hedeflerde farklıdır. İşletmecilerin ulaşmak istedikleri en önemli hedef, bölgede üretilen ürünleri değerlendirmektir. İşletmeler, bölgede üretilen meyve, sebze veya hayvansal ürünlerin bölge içinde değerlendirilmesi, katma değer katılması konusunda ortak görüşe sahiptir. İşletmeciler için bölgenin mevcut kaynaklarını kullanma isteği ikinci önemli hedefdir. Bölgenin bu tür işletmelere ihtiyacı olması, belirli ölçülerde yeterli olmayan kapasitelerini artırma vd. işletmelerin programa sundukları projelerde ulaşmak istedikleri diğer hedefler olarak görülmektedir (Şekil 3).

■ İşletmelerin program hakkındaki beklentileri; programdan yararlanan işletmelerin program ile ilgili olarak beklentileri çeşitlilik göstermektedir. İşletme yöneticisi/başkanı/sahibi, program kapsamında verilen para miktarının bir işletme kurmak için yeterli olmadığını, proje başvurusunda gösterilen maliyetin çok üzerinde bir maliyetle işletmelerini kurduklarını belirtmişlerdir. Bu nedenle işletmeciler, yatırımlarının teknolojik anlamda daha iyi olması için öncelikli olarak program kapsamında verilen para miktarının arttırmasını istemektedirler. Ayrıca işletmeciler; desteğin faaliyet alanının genişletilmesi, tarım ve tarıma dayalı sanayi haricinde diğer sektörlerin de hibe desteğinden yararlanması ve desteğin sektör bazında değerlendirilerek verilmesi görüşündedir. Bununla birlikte işletme yöneticisi/başkanı/sahibi, bürokratik engellerin ve başvuru kolaylığının sağlanması ile girişimcinin kırsal alana daha fazla yatırım yapacağını belirtmiştir (Şekil 4).

3.1.3. İşletmecilere Göre Program İle İlgili Sorunlar

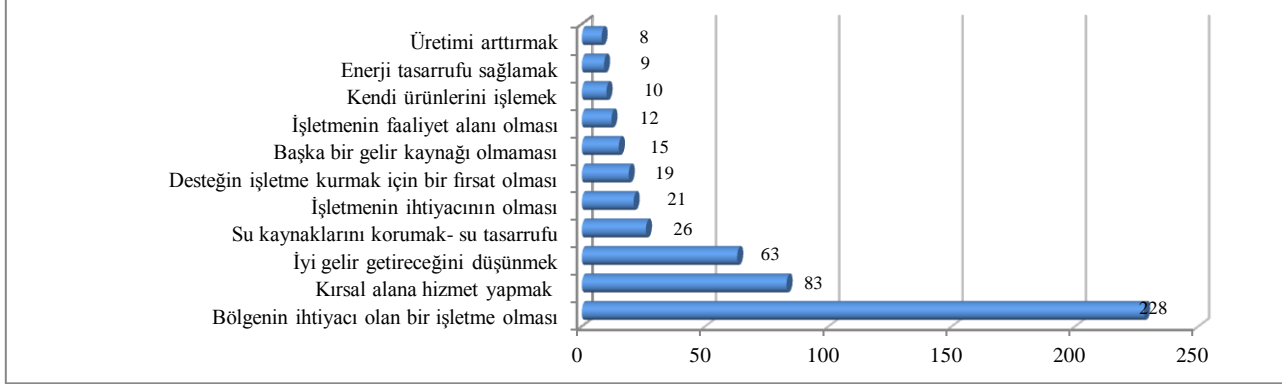
İşletmecilerin geneli programdan memnun olmakla birlikte gerek yasal gerekse uygulamada yapılacak bazı değişikliklerle kırsal alana yönelik yatırımların arttıracağı görülmüştür. İşletmecilere göre program ile ilgili en önemli sorun KDV oranı ile ilgilidir. Program kapsamında verilen % 50 hibe desteğinde KDV dahil edilmemiştir. Bu durumda hibe ödemelerinde bu vergi miktarının alınması ile işletmelere verilen hibe miktarı parasal olarak azalmaktadır. İşletmeler, hibe miktarının azalması nedeniyle daha fazla miktarda öz sermaye katkısı gerektiren bir durumla karşı karşıya kalmakta, bu durum işletmeler için en önemli sorun olarak görülmektedir.

İşletmeler için ikinci önemli sorun ise başvuru esnasında bürokratik engellerin ve istenen evrakların fazla olmasıdır. Bu tür zorluklar işletmeler tarafından zamanında başvuru yapmalarını engelleyen bir süreç olarak görülmektedir. İşletmeciler, evrak sayısının azaltılması ile programa başvuru sayısının ve kırsal alana yönelik yatırımların artacağı görüşündedir. Ayrıca işletmeciler, başvuru esnasında imar belgesi istenmesinin çeşitli güçlükleri beraberinde getirdiğini belirtmişlerdir. Nitekim program kapsamındaki yatırımların tamamı kırsal alana yapılma zorunluluğunun olması ve kırsal alanın büyük çoğunluğunun imar düzenlemesinin olmamasından dolayı işletmeler çeşitli güçlüklerle karşı karşıya kalmaktadır. İşletmecilere göre üçüncü en önemli sorun ise başvuru sonrasındaki değerlendirme süresinin uzun olmasıdır (Şekil 5).

İşletmecilere göre kırsal alanda bir işletmenin kurulabilmesi için yeter miktarda sermayenin bulunması ilk önceliktir. Bu amaçla işletmeciler, program kapsamında verilen destek miktarının bir işletmenin gelişmiş teknoloji ile kurulması için

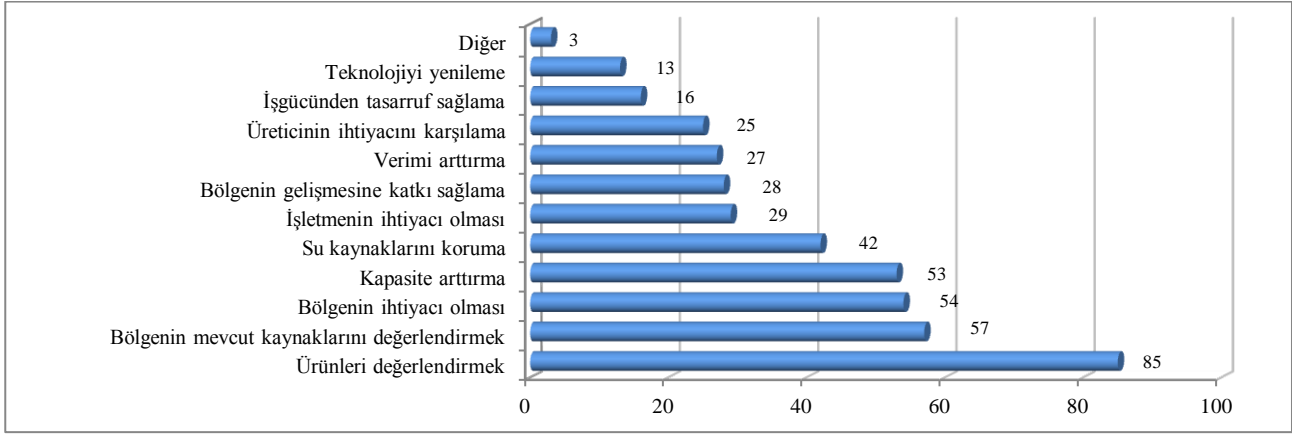
yeterli olmadığı görüşündedir. Bu nedenle işletmecilere göre verilen hibe desteğinin para miktarının artırılması programın en fazla geliştirilmesi gereken yön olarak ortaya çıkmaktadır. İşletmeler için ikinci önemli tercih ise programın geliştirilmesi gereken bir yönünün olmadığı görüşüdür. Bu durum işletmelerin programın genelinden memnun olduklarını

göstermektedir. İşletmecilerin program ile ilgili üçüncü tercih ise KDV oranı ile ilgilidir. İşletmecilere göre verilen hibe desteği KDV oranından muaf tutulması gerekmektedir. İşletme yöneticisi/başkanı/sahibinin KKYDP'de yapılması gereken düzenlemelere ilişkin diğer öneriler Şekil 6'da verilmiştir.

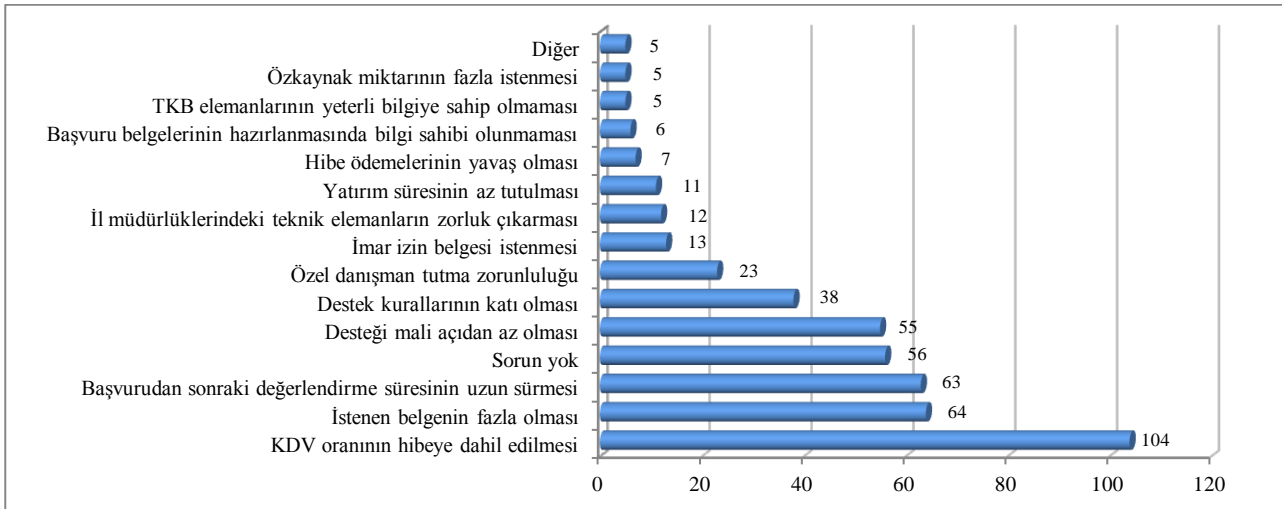
Şekil 2. Girişimcilerin proje yapma nedenleri.

Figure 2. Entrepreneurs motivations for making project.

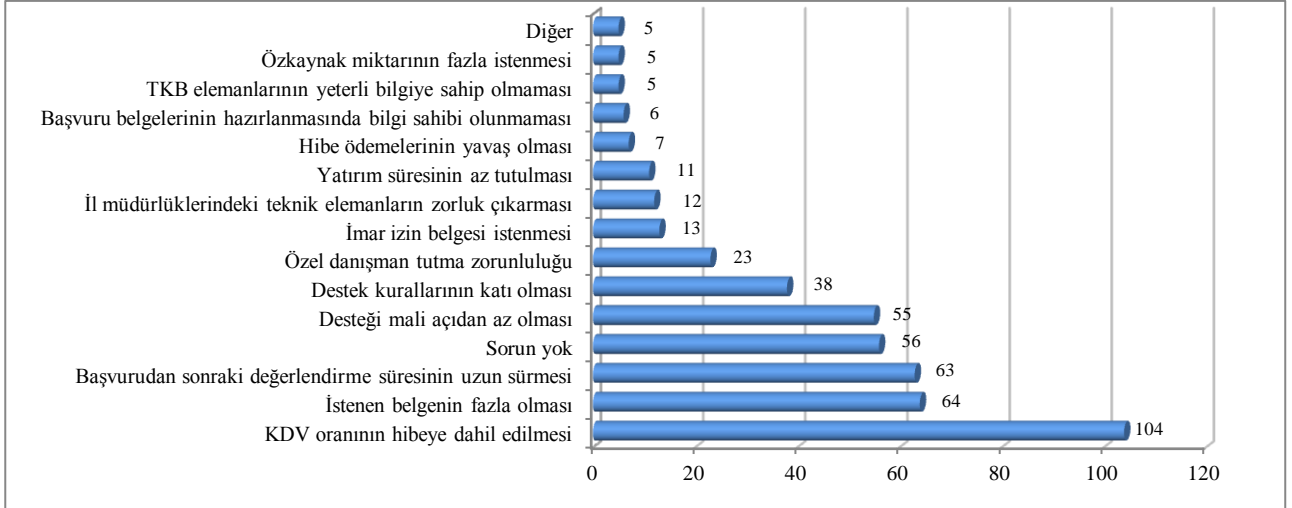
Şekil 3. İşletmecilerin proje ile ulaşmak istediği hedefler.

Figure 3. Entrepreneurs goals with the project.

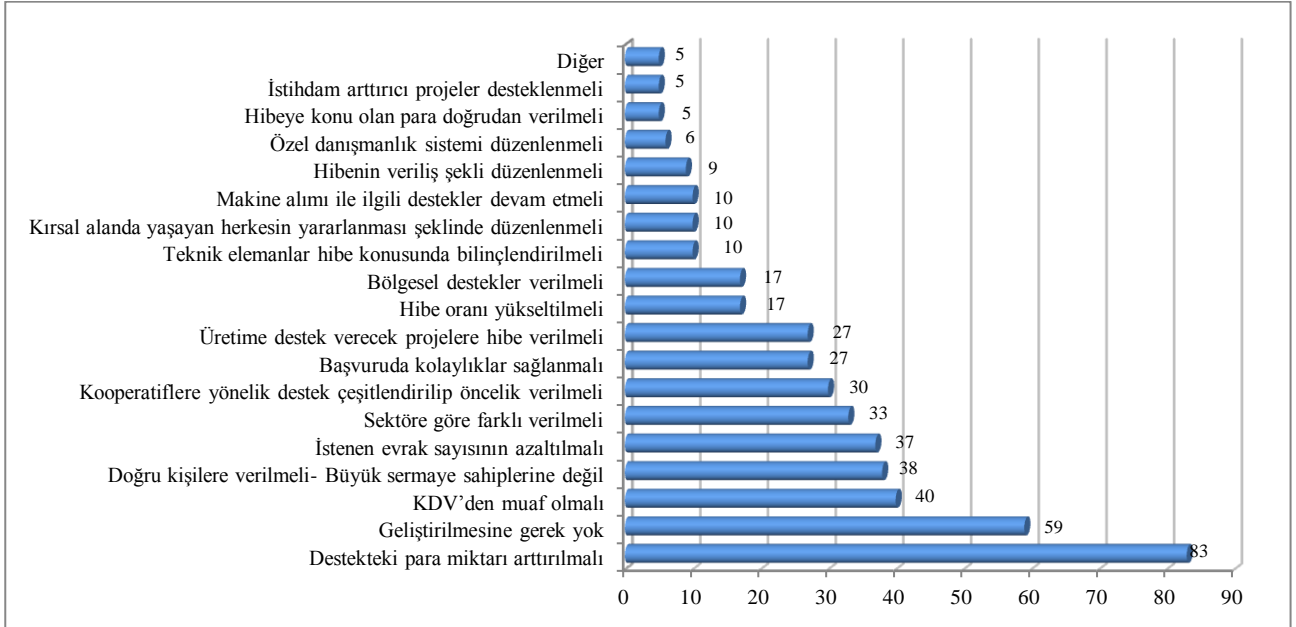
Şekil 4. İşletmecilerin devletten beklentileri.

Figure 4. Entrepreneurs expectations from the government.

Şekil 5. İşletmecilere göre program ile ilgili sorunlar.

Figure 5. Problems with the program according to entrepreneurs.

Şekil 6. İşletmecilere göre programı geliştirmek için yapılması gerekenler.

Figure 6. Required activities for improving the program according to the entrepreneurs.

4. Sonuç

Tarımın kırsal alanda ekonomik faaliyetin birincil sektörü olması, tarım arazilerinin genişletilemeyecek sınırlara gelmesi, kırsal nüfusun özellikle kırsal gençlerin işsizlik sorunu ile karşı karşıya kalmasına ve yeni iş olanaklarını aramasına neden olmuştur. Sanayi sektörünün ise kentsel alanda yoğunlaşması ile birlikte işgücüne olan talep artmıştır. Bu gelişmeler sonucunda kırdan kente göç hızlanmış ve kırsal alanın ekonomik gelişmesine beraberinde kalkınmasını olumsuz yönde etkilemiştir. Ancak son yıllarda toplumsal kalkınma için kentsel ve kırsal alan arasında ayırım ortadan kalkmıştır.

Türkiye'de Batı Akdeniz Bölgesi'nde ilgili programdan yararlanan işletmelerle yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen sonuçlar şu şekildedir:

✓ Bölgede programdan en fazla şirketler yararlanmıştır. Program kırsal alana yönelik bir destek olmasına karşın kırsal alanda yaşayan üreticiler veya üretici organizasyonları destekten istenen düzeyde yararlanamamışlardır. Kırsal alanda yaşayanların bu tür programlardan yararlanmaları için destekleme şeklinde, koşullarında vb. çeşitli düzenlemeler yapılabilir.

✓ Program kapsamında bölgede işletmelerin önemli bir bölümü işleme, paketlenme ve depolamaya yönelik yatırım yapmak amacıyla hibe desteğinden yararlanmıştır. Bölge özellikle tarımsal üretimin yoğun olarak yapıldığı bir yerdir. Ancak üretimin yoğun olarak yapılmasına karşın üretim sonrası hizmetler yeteri kadar yaygınlaşmamıştır. Programın bölgeye yapmış olduğu en önemli katkılardan biri de bu alanda olmuş işleme, paketlenme ve depolama faaliyetleri üretilen ürünlere

katma değer kazandırmış ve bölgeye ekonomik getiri sağlamıştır. Bundan sonra yapılacak olan desteklemelerde bölgenin ihtiyaçlarına göre faaliyetlerin çeşitlendirilmesi, bu tür desteklerin daha verimli kullanılmasını sağlayacaktır.

✓ İşletmeler ulaşmak istedikleri hedefler; bölgede gerek kendileri gerekse başkaları tarafından üretilen ürünleri değerlendirme, mevcut olan fakat kullanılmayan kaynakları kullanma, bölgenin bu tür işletmelere ihtiyacı olması ve belirli ölçülerde yeterli olmayan kapasitelerini artırma olarak belirtmişlerdir. Bu durum programdan yararlanan işletmelerin işleme, paketleme ve depolamaya yönelik yatırım yapmaları ile uyum içinde olduğu göstermektedir. Bölgede üretilmekte olan ürünlerin yine bölge içinde değerlendirilmesi ve ürünlere katma değer katılması açısından önemlidir.

✓ İşletmelerin program ile ilgili olarak beklentileri farklı şekillerde olmuştur. İşletme kurma ve buna yönelik olarak altyapı yatırımlarının eksiksiz olarak yapılması için program fırsat olmakla birlikte işletmecilere göre destekle verilen hibenin parasal miktarı yeterli değildir. Bu nedenle işletmelerin öncelikleri programda verilen hibe desteğinin para miktarının artırılması gelmektedir. Ayrıca işletmeler, kırsal alana tarım sektörü haricinde diğer sektörlerinde faaliyet göstermesini istemektedir. Bu nedenle bölgeye yapılacak destekler bölgenin kırsal alanının ihtiyaçlarını göre verilmesi kalkınmaya daha fazla katkı sağlayacaktır.

✓ İşletmelerin geneli programdan memnun olmakla birlikte yasal yapıda ve uygulamada bazı değişikliklerin yapılması ile kırsal alana yatırımların arttıracağı görülmüştür. İşletmecilere göre program ile ilgili en önemli sorunlar, KDV oranı, başvuru esnasında bürokratik engellerin ve istenen evrakların fazla olmasıdır. Bu tür destek programlarında gerek yasal gerekse uygulama aşamasında çeşitli sorunların olması doğaldır. Yasal yapıda ve uygulamalarda karşılaşılabilecek olan sorunların ortadan kaldırılmasında izlenmesi gereken en önemli yöntem, kırsal alanda yaşayanların görüşlerinin de alınmasıdır. Üreticinin görüşünün alındığı bir destekleme programı kırsal alanda yapılacak yatırımların daha verimli olmasını ve uygulamanın işleyişini kolaylaştıracaktır.

✓ İşletmecilere göre işletmeler için sermaye önemli bir unsur olduğundan dolayı hibe desteğinin para miktarının artırılması işletmeler için programın geliştirilmesi gereken en önemli unsurdur. Bu durum programın kullanılması ile ilgili devletten beklentileri ile aynıdır. Bu tür programlarda yapılacak olan vergi vb. kesintiler hem yatırımın istenen düzeyde ve verimde olmasını hem de katılımı olumsuz yönde etkilemektedir.

Teşekkür

Maddi katkılarından dolayı Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimine teşekkür ederiz.

Kaynaklar

- Çağlar Y (1986) Köy, Köycülük ve Türkiye’de Köy Kalkınması Sorunu, Türkiye Ziraatçılar Derneği Yayınları, Ankara.
- DPT (2000) Kırsal Kalkınma Özel İhtisas Komisyonu Raporları, T. C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, VIII. Kalkınma Planı, Ankara.
- DPT (2007) İşgücü Piyasası Özel İhtisas Komisyon Raporu, T. C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, IX. Kalkınma Planı, Ankara.

Gülçubuk B (1997) Kırsal Kalkınma Çalışmalarında Türkiye Kalkınma Vakfı’nın Yeri ve İşlevi (Bu Kuruluşun Uzun yıllar Uygulaması), Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Harris J. (1992) Rural Development, Routledge, London.

Suiçmez BR (2003) IMF ve Dünya Bankası Anlaşmaları: Tarım Reformu, Küreselleşme ve Avrupa Birliği ile Bütünleşme Sürecinde Türk Tarım Politikaları Sempozyumu-Bildiriler, Gaziantep Üniversitesi Basımevi, Gaziantep, s. 158.

RG (2006) T.C. Başbakanlık 06.04.2006 tarih ve 26131 sayılı Resmî Gazete, Ankara.

Saltan A (2006) Adana İli Aladağ İlçesi Kökez Köyünün Sosyo-Ekonomik Yapısı ve Kalkınma Açısından Tarımsal Yayımların Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.

Taşcıoğlu Y, Mencet MN, Sayın C (2008) Türkiye’nin Avrupa Birliği Kırsal Kalkınma Politikalarına Yasal ve Kurumsal Yönden Uyum Durumunun İncelenmesi, Türkiye VIII. Tarım Ekonomisi Kongresi, 25-27 Haziran, Bursa, s. 229-248.

Taşcıoğlu Y, Sayın C (2009) AB Bölgesel Kalkınma Politikası ve Uygulama Araçları, Bölgesel Kalkınma Kongresi, Balıkesir Üniversitesi, Burhaniye Meslek Yüksekokulu, 14-16 Kasım, Burhaniye, Balıkesir, s. 149-157.

Taşcıoğlu Y, Sayın C (2010) Avrupa Birliği Kırsal Kalkınma Girişimi (LEADER) ve Türkiye’deki Uygulamaları, Türkiye IX. Tarım Ekonomisi Kongresi, 22-24 Eylül, Şanlıurfa, s. 495-502.

Taşcıoğlu Y (2011) Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programının Sosyal ve Ekonomik Yönden Değerlendirilmesi: Batı Akdeniz Bölgesi Örneği, Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Antalya.

TÜİK (2015) T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu Bölge İstatistikleri <http://tuikapp.tuik.gov.tr/Bolgesel/menuAction.do> Erişim 20 Ocak 2016.

Van Den Bor W, Bryden J, Fuller AM (1997) Rethinking Rural Human Resource Management: The Impact of Globalisation and Rural Restructuring on Rural Education and Training in Western Europe, MansholtStudies, Wageningen, The Netherlands.